

แนวคิดในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองทางสังคม*

Concepts for Creating Legal Measures to Social Protection

ภัทรมน สาทรักษ์ (Pataramon Satalak)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Assistant Professor in law, Faculty of Political Sciences and Law, Burapha University

E-mail: pataramon@buu.ac.th

Received: 23 December 2024

Revised: 24 December 2024

Accepted: 25 December 2024

บทคัดย่อ

สิทธิในการคุ้มครองทางสังคม (Right to social security) เป็นหนึ่งในสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองไว้ในกรอบของกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 รวมถึงข้อเสนอแนะแนวทาง (Guidelines) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ในการสร้างกรอบของการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย ภายในของประเทศต่าง ๆ ให้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของการประกันสิทธิของประชาชนทุกคนในการเข้าถึง และได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่เป็นธรรมและเหมาะสม

บทความนี้ นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทางสังคม เพื่อเป็นหลักประกันว่าสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งของประชาชนจะได้รับการคุ้มครองจากการศึกษาพบว่า หากประเทศต่าง ๆ ได้นำแนวคิดในเรื่องการเจรจาทางสังคม สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการจัดทำกฎหมายภายในประเทศ จะส่งผลในเรื่องการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของกรอบแนวคิดในการศึกษาจากรายงานการวิจัย เรื่อง ผลกระทบทางสังคมและมาตรการคุ้มครองทางกฎหมายต่อธุรกิจกีฬาในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรีกับจังหวัดชลบุรีช่วงการระบาดของโควิด 19 (COVID - 19)ทุนสนับสนุนจากคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การคุ้มครองทางสังคม, การเจรจาทางสังคม, สิทธิมนุษยชน, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The right to social security is recognized as a fundamental right under the scope of international law, for example, Universal Declaration of Human Rights 1948, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) 1966, and Social Protection Floors Recommendation 2010 (No.202). These international conventions cover all areas of substantive social protection contents within national laws. All people shall enjoy these rights with the purpose to achieve fair and just society.

This article aims to propose relevant concepts for creating legal measures in social protection. The three concepts are composed of social dialogue, human rights, and sustainability. These contribute the guarantee of fundamental rights to people. It is essential to every country to include these three conceptual frameworks within national legal measures in order to effective balance between economic and social development.

Keywords: Legal Measures, Social Protection, Social Dialogue, Human Rights, Sustainability

บทนำ

การคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) เป็นส่วนหนึ่งของมิติที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายแรงงาน โดยเฉพาะในประเด็นของโครงสร้างขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและยกระดับสิทธิของแรงงาน และกระบวนการที่ออกมารองรับในการให้ความคุ้มครองทางสังคม หากพิจารณาประกอบกับโครงสร้างของการศึกษาแรงงานในมิติระหว่างประเทศ กรอบแนวคิดในเรื่องดังกล่าวประกอบไปด้วย 1) มาตรการและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง (Norms and Standards) 2) การสร้างกระบวนการกลไกต่าง ๆ (Processes and Mechanisms) และ 3) องค์กรสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Institutions) (Craig and Lynk, 2006) จากกรอบของกฎหมายแรงงานระหว่างประเทศ การกำหนดแนวทางในการสร้างมาตรการทางกฎหมาย มีความเชื่อมโยงกับการวางกรอบที่ปรากฏในอนุสัญญาระหว่างประเทศ รวมถึงแนวปฏิบัติที่องค์กรในระดับระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น องค์การสหประชาชาติ (United Nations) องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization - ILO) ได้วางรูปแบบไว้ เพื่อให้การสร้างกลไกการคุ้มครองทางสังคมเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการไม่สามารถเข้าถึงระบบการประกันทางสังคมที่เพียงพอ และรอบด้าน การลงทุนและจัดสรรเงินเยียวยาที่เหมาะสมกับความเป็นจริง และสอดคล้องกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เกิดผลกระทบในเรื่องของการคุ้มครองทางสังคม

ในวงกว้าง และส่งผลโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจมหภาค และการบรรลุเป้าหมายในการยกระดับการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน ที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพตามความต้องการได้อย่างแท้จริง

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับมาตรการคุ้มครองทางสังคม เป็นไปเพื่อสะท้อนให้เห็นถึง สภาพของ
ปัญหาที่เกิดขึ้นในการที่บุคคลจะได้รับการคุ้มครองในเรื่องความมั่นคงของชีวิต (The Right to Social Security)
อันเป็นหลักประกันอย่างหนึ่งของชีวิต และเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลแต่ละคน
รูปแบบอย่างหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในเรื่องของการก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการกำหนดมาตรการทาง
กฎหมาย คือ การส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งก่อนที่จะมีการออกกฎหมายที่
ครอบคลุมสังคม (Social Inclusion) โดยบุคคลผู้มีส่วนได้เสียที่อาจได้รับผลโดยตรงจากเรื่องดังกล่าว
สามารถสร้างอำนาจในการต่อรอง มีส่วนร่วมในการเข้าสู่กระบวนการปรึกษาหารือ ในอันที่จะเป็นการ
สะท้อนความต้องการของฝ่ายรัฐบาล นายจ้าง ลูกจ้าง ในลักษณะของไตรภาคีของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (ILO,
1976) เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้เสียในการสะท้อนความต้องการ และส่งเสริมการเข้ามามี
ส่วนร่วมผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการทางกฎหมายให้สอดคล้อง และมี
ประสิทธิภาพในทางปฏิบัติยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นในเรื่องของการประกันสิทธิทางสังคม (Social Rights) ยังมีความเกี่ยวข้องกับเรื่อง
สิทธิมนุษยชน ในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งที่รัฐต้องประกันสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ให้กับ
ประชาชน และไม่ถูกจำกัดจากการกำหนดนโยบายของภาครัฐ หรือใช้มาตรการทางกฎหมายในการเข้ามา
จำกัดสิทธิในการเข้าถึงระบบการคุ้มครองทางสังคม การประกันสังคมว่ามีขอบเขตทางด้านเนื้อหา
ครอบคลุมกับแนวทางสากลหรือไม่ หากการกำหนดมาตรการทางกฎหมายภายในของรัฐมีเนื้อหาที่
สอดคล้องกับมาตรฐานดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความชอบธรรมและประสิทธิภาพของกฎหมายเพื่อนำมาใช้ใน
การสร้างพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม อันจะมุ่งไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

การนำเสนอของบทความนี้จะมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 เรื่อง โดยเริ่มจากการกล่าวถึง
ผลกระทบทางสังคมกับการเหตุผลความจำเป็นในการเข้าถึงสิทธิทางสังคมของบุคคล การเจรจาทางสังคม
และการสร้างความชอบธรรมในการออกกฎหมาย สิทธิในความมั่นคงปลอดภัยทางสังคมในฐานะสิทธิ
มนุษยชน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการลดความเหลื่อมล้ำและขจัดปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน
โดยเนื้อหาทั้ง 4 ประการนี้ เป็นการยกระดับความมั่นคงของมนุษย์ในสังคม และก่อให้เกิดความเป็นธรรม
ทางเศรษฐกิจการประกันสิทธิของ ลูกจ้างให้เกิดความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

การเข้าถึงสิทธิทางสังคมของบุคคล

การเข้าถึงสิทธิทางสังคมของบุคคลนั้น มักจะเกิดขึ้นในเวลาที่ยุคคลส่วนหนึ่งได้รับผลกระทบ
ทางสังคมที่เกิดขึ้นกับตน หรือมีปัจจัยทางสังคมใด ๆ เข้ามากระทบถึงกลุ่มคนจำนวนมาก โดยการศึกษาของ
วรารม ทีสุทะ ได้กล่าวว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะเกิดขึ้นในระดับบุคคล และในระดับ

สังคม ประกอบไปด้วยผลกระทบในแง่ดี แง่เสีย หรือเรียกได้ว่าผลในทางบวกและผลในทางลบ (วราคม ที่สุกะ, 2527)

ผลในแง่ดี มีหลายประการ คือ ถ้ามองจากแง่ของการพัฒนาตนเอง บุคคลอาจจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยปัจจัย 4 สำหรับชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค รวมถึงการได้รับการบริการทางด้านสาธารณสุขต่างๆ อย่างเพียงพอ ได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น มีความรู้ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและได้รับการยอมรับนับถือในวงสังคม รวมทั้งมีชื่อเสียงในทางการเมืองด้วย

ผลในแง่เสีย คือ การเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเกิดขึ้นที่ใดย่อมหมายถึง ต้องมีการปรับตัวเริ่มตั้งแต่การปรับเปลี่ยนความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ทศนคติ ค่านิยม รวมถึงต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นค่อนข้างรวดเร็วมีจำนวนมากหลาย บางคนก็อาจรู้ทัน ตามทันกับการเปลี่ยนแปลง แต่บางคนไม่สามารถตามได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้ง ไม่ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จนกลายเป็นการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในสิ่งนั้นๆ ผลที่เกิดขึ้นตามมา คือ เป็นรอยร้าวที่ไม่อาจจะเชื่อมต่อกันได้ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมได้ เช่น ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ปัญหาครอบครัว เป็นต้น (วราคม ที่สุกะ, 2527)

ภายใต้กรอบของกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคม เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่ได้มีการรับรอง ในระดับสากล ดังจะเห็นได้จากที่ได้มีการกำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 มาตรา 22 กำหนดให้ทุกคนในฐานะสมาชิกของสังคมมีสิทธิในหลักประกันทางสังคม และย่อมมีสิทธิในการ บรรลุสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอันจำเป็นยิ่งสำหรับศักดิ์ศรีของตน และการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ผ่านความพยายามของรัฐและความร่วมมือ ระหว่างประเทศและตามการจัดการและทรัพยากรของแต่ละรัฐ (Art 22, UDHR 1948) จากความในมาตรา 22 นี้จึงเห็นได้ว่า การสร้างหลักประกันทางสังคมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่ รัฐต้องกำหนดให้กับคนในประเทศของตน นอกจากนั้น ในมาตรา 25 (1) กล่าวถึง สิทธิในการได้รับการดูแลในเรื่องมาตรฐานการครองชีพขั้นพื้นฐานที่เพียงพอต่อความเป็นอยู่ และการมีหลักประกันที่เป็นบริการทางสังคมที่จำเป็นเข้ามาให้ความช่วยเหลือยามว่างงาน เจ็บป่วย พิกัด ทุพพลภาพ ภัยพิบัติ หรือ ปราศจากการดำรงชีพอื่นในสภาวะแวดล้อมที่นอกเหนือการควบคุมของตน และยังได้ให้ความสำคัญ กับกลุ่มเปราะบางอย่างมารดาและเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นกัน

การสร้างหลักประกันทางสังคมให้กับคนภายในประเทศ ได้รับการรับรองสถานะทางกฎหมายในระดับสากล ปรากฏภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 ข้อ 9 ที่วางหลักไว้ว่า “รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนใน อันที่จะมีสวัสดิการสังคม รวมทั้งการประกันสังคม” จากการกำหนดในเรื่องสิทธิของบุคคลที่จะต้อง ได้รับสวัสดิการสังคมและการประกันสังคมนั้น ถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในรูปแบบของการกำหนดมาตรการทางกฎหมายออกมารองรับ และนำไปสู่การสร้างนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับไปสู่ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ (economic justice) ในเรื่องของความเท่าเทียมกัน นอกจากนั้น การสร้าง

สังคมของการมีส่วนร่วมที่คำนึงถึงคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเข้า ลักษณะของกลุ่มเปราะบางทางสังคมหรือไม่ก็ตาม ได้มีการกำหนดไว้ในกติกาสากลระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่กำหนดหน้าที่ของรัฐในการออกข้อกำหนดในแม้จะเกิดในสถานการณ์ฉุกเฉินใด ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นไปหลักแห่งความจำเป็น ความชอบด้วยกฎหมาย และความถูกต้องตามกฎหมาย โดยไม่ไปเป็นการเลือกปฏิบัติ จำกัดสิทธิของบุคคลต่อการมีเสรีภาพส่วนบุคคล ในเรื่องของสิทธิในความมั่นคงปลอดภัยของสังคมเป็นหนึ่งในเรื่องสิทธิทางด้านสังคมที่รัฐต้องให้การประกันสิทธิแก่ประชาชนในประเทศ ต้องได้รับความคุ้มครอง (UDHR, 1948)

จากการศึกษาของ Hartley Dean ได้กล่าวถึงผลกระทบทางสังคมที่เชื่อมโยงไปกับแนวคิดของกฎหมาย ต่อการที่บุคคลคนหนึ่งจะได้รับการประกันสิทธิทางสังคม แนวคิดนี้มีการนำมากำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมาย ต่อการวางระบบประกันสังคม การคุ้มครองลูกจ้างในการจ้างงาน การประกันและดูแลสุขภาพของลูกจ้าง สิทธิในการเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ ที่ลูกจ้างควรได้รับอย่างเป็นธรรมและเหมาะสม (UDHR, 1948, Art 22, 25)

การสร้างระบบประกันสังคม การคุ้มครองทางสังคมให้กับแรงงานมุ่งเน้นให้เกิดความเท่าเทียมกันและจัดการเลือกปฏิบัติ การส่งเสริมความเท่าเทียมกันของชายและหญิง รวมถึงกรณีของการห้ามคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) ที่ถือเป็นลักษณะหนึ่งของการเลือกปฏิบัติด้วยเช่นกัน การส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การสร้างความเป็นเอกภาพ การได้รับการจ้างงาน การประกอบอาชีพ เหล่านี้ถือเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้าง หลักประกันในโอกาสที่เท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดการกระตุ้นประชาชนมีส่วนร่วมทั้งใน ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตน

เมื่อมีการเกิดขึ้นของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้จัดทำการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางสังคมได้มีการแบ่งออกเป็นภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านการสาธารณสุข การจัดการความยากจน ระบบการคุ้มครองทางสังคม การศึกษา โภชนาการ และ การคุ้มครองในเรื่องการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับบุคคล ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ระบบการคุ้มครองทางสังคมนั้นมีการใช้นโยบายในการลดอัตราการส่งเงินสมทบของผู้ที่เคยมีรายได้ประจำ รวมถึงการเพิ่มอัตราของการใช้สิทธิเบิกจ่ายผลประโยชน์ค่าชดเชยในการจากการเลิกจ้าง (United Nations, 2020)

ผลกระทบทางสังคมเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้บุคคลในสังคมต้องปรับตัว เรียนรู้ เพื่ออยู่รอดจากเหตุการณ์ที่เข้ามากระทบต่อการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ตามปกติได้ เมื่อเกิดผลกระทบทางสังคมต่อตัวบุคคลใดก็ตาม บุคคลนั้นควรได้รับความคุ้มครองในการเข้าถึงสิทธิทางสังคมในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งในการเข้าถึงสวัสดิการ การประกันรายได้ที่เพียงพอ การจัดการเลือกปฏิบัติ ซึ่งมีการวางระบบโดยกำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมายภายในของแต่ละประเทศเพื่อตอบสนองต่อการสร้างความเท่าเทียมกัน และเกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยเป็นไปตามเกณฑ์ตัวชี้วัดที่

จัดทำโดยองค์การระหว่างประเทศในระดับสากล โดยมุ่งหวังให้เกิดความเป็นธรรม การสร้างความเท่าเทียมกัน และตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การเจรจาทางสังคมและการสร้างความชอบธรรมในการออกกฎหมาย

โครงสร้าง การดำเนินงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคม เป็นกุญแจสำคัญในการวิเคราะห์ตลาดแรงงานเพื่อจัดทำกรอบการจ้างแรงงาน วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมนี้ เรียกว่า การสร้างความร่วมมือแบบเปิด (Open Method Coordination) ระหว่างหุ้นส่วนทางสังคมที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามาสะท้อนแนวนโยบาย แผนการปฏิบัติงาน มาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจ้างแรงงาน และถือเป็นการสร้างให้เกิดการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบและกลไกของผู้มีส่วนได้เสีย การใช้กลไกนี้ประสบความสำเร็จในเรื่องของการจ้างแรงงาน โดยถือเป็นการสร้างกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว การประเมินความสำเร็จมีการกำหนดตัวชี้วัดทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กำหนดเวลาในการตรวจสอบ ประเมินผล และใช้การตรวจสอบร่วมกัน (peer review) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับมาตรการที่แตกต่างกันทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค

การเจรจาทางสังคม หมายถึง การเจรจาต่อรอง การให้คำปรึกษา การแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่างตัวแทนของภาครัฐบาล ฝ่ายนายจ้าง ฝ่ายผู้ปฏิบัติงานหรือลูกจ้าง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางเศรษฐกิจและนโยบายทางสังคม การเจรจาทางสังคม เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสร้างหลักธรรมาภิบาลในการทำงาน ด้วยลักษณะของการเจรจาสามฝ่ายที่การตัดสินใจในเรื่องใด ๆ ก็ตามเกิดขึ้นจากการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียก่อนการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการทำงาน กฎระเบียบที่ใช้บังคับระหว่างกัน โดยการเจรจาทางสังคมจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ กล่าวคือ 1) การส่งเสริมให้เกิดเสรีภาพในการรวมกลุ่ม (Freedom of Association) ว่ามีการสร้างบรรยากาศให้เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด และ 2) ประสิทธิภาพในการเจรจาแบบกลุ่ม (Effective right to collective bargaining) เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการมีมติร่วมกัน โดยให้แต่ละฝ่ายเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจา การเจรจาแบบกลุ่มเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและเป็นเครื่องมือที่ทรงอำนาจในการสร้างความเท่าเทียมกันทางสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางนโยบายที่เป็นบนหลักความชอบธรรมเพราะเกิดจากการสะท้อนของผู้มีส่วนได้เสีย (OECD,2020)

การเจรจาทางสังคมเป็นเรื่องของกระบวนการปรึกษาหารือ เป็นการสร้างความร่วมมือและส่งเสริมให้เกิดการเจรจาของสามฝ่าย (Tripartite) ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล การเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แนวทาง การออกกฎหมายหรือแม้กระทั่งการปรับโครงสร้างการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง การเจรจาทางสังคมยังถือเป็นการสร้างบรรยากาศในการสร้างรูปแบบการเจรจาต่อรองแบบกลุ่ม (Collective Bargaining) อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดความชอบธรรมของการเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความครอบคลุมทางสังคมอีกด้วย

การส่งเสริมให้เกิดการเจรจาทางสังคม เป็นการดำเนินการที่มุ่งจะให้เกิดทางเลือกและรับฟังความคิดเห็นสะท้อนที่หลากหลายจากผู้ที่เกี่ยวข้องเรื่องนั้นโดยตรง เพราะในหลายครั้งการกำหนดนโยบายหรือการสร้างมาตรการทางกฎหมาย มักจะเกิดจากการผลักดันหรือการกระตุ้นที่เกิดจากภาครัฐหรือหน่วยงานของรัฐฝ่ายเดียว ทั้งในการวางนโยบายตลาดแรงงานเชิงรุก (Active Labor Market- ALMs) ในการให้ภาครัฐเข้าแทรกแซงในการกำหนดแนวทางส่งเสริมการจ้างงาน และมีรายได้ที่เหมาะสมต่อผู้ที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน การกำหนดแนวทางต้องเป็นไปอย่างจับพลัดพันที่ทันใดแยกตามภาคส่วนต่างๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจในภาพใหญ่หรือในระดับมหภาคควบคู่กันไป แต่อาจจะปราศจากการดำเนินการที่สะท้อนมาจากความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้เสียในภาคเอกชนที่ได้รับผลกระทบ ดังนั้น การส่งเสริมให้เกิดการเจรจาทางสังคมจึงเป็นช่องทางอย่างหนึ่งในการสร้างการรับรู้และนำไปสู่สิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันได้จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สิทธิในความมั่นคงปลอดภัยทางสังคมในฐานะสิทธิมนุษยชน

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง พัฒนาการของกรอบแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่ ได้รับการยอมรับและนำเสนอในเวทีของสหประชาชาติและมีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ในเวลาต่อมา ค.ศ. 1966 การจำแนกประเภทของสิทธิมนุษยชน แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) ทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศทั้งสองข้างต้น มีสถานะเป็นการวางบรรทัดฐานและเป็นที่มาอย่างหนึ่งของกฎหมายระหว่างประเทศ ในรูปแบบของสนธิสัญญาระหว่างประเทศ อันถือเป็นที่มาในลำดับแรกของกฎหมายระหว่างประเทศ (Primary Source of International Law)

ทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังในเรื่องการยกระดับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural law school) ที่เชื่อในเรื่องหลักเหตุผลของมนุษย์ที่สามารถใช้สามัญสำนึก หรือสัญชาตญาณในการพิจารณาใคร่ครวญได้ว่าสิ่งใดผิดหรือสิ่งใดถูก เมื่อสังคมมีความเป็นพหุสังคมที่หลากหลายและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การกำหนดเครื่องมือ องค์กร สถาบัน มาตรการทางกฎหมายในการควบคุม กำกับพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมจึงมีความจำเป็นมากขึ้น การส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงเป็นการผสมผสานในเรื่องของการวางกลไก การสร้างกระบวนการที่ขับเคลื่อนโดยหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ และไม่ใช้ภาครัฐในการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างแท้จริง พร้อมกับการสร้างมาตรการทางกฎหมายในการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่อย่างน้อยรัฐบาลของแต่ละประเทศต้องประกันการเข้าถึงให้กับประชาชน (Freeman, 2017) นอกจากนั้น แนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาดียังสอดคล้องกับเรื่องของศีลธรรมที่อยู่ภายในกฎหมาย (The Morality of Law) ที่มองกฎหมายทั้งในแง่ของเนื้อหาที่เป็นกฎเกณฑ์ที่ครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ (Substantive law) และต้องมีกระบวนการที่ออกมารองรับ (procedural law) เพื่อใช้ในการควบคุม กำกับ พฤติกรรมของ

บุคคล (Fuller, 1969) ดังนั้น การพิจารณาในเรื่องความชอบ ธรรมเนียมกฎหมาย จึงต้องพิจารณาคบคู่ไปกับ กลไก หรือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องว่าเป็นไปในทิศทางที่ยอมรับได้หรือไม่

การศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องสิทธิของแรงงาน จึงมีมิติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง โดยมุ่งเน้นในเรื่องของการพิจารณาแนวปฏิบัติ กฎหมายภายในของแต่ละประเทศ เพื่อเป็นการรับประกันว่า รัฐจะปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำในการให้ความคุ้มครองแรงงาน ขจัดการเลือกปฏิบัติ ส่งเสริมความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้น ในการออกมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงาน ทั้งนี้หากพิจารณาเรื่องของรากฐานของสิทธิในความมั่นคงปลอดภัยของสังคม ได้มีการวางหลักเกณฑ์ของกฎหมายไว้ภายใต้ ปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในมาตรา 22 นี้จึงเห็นได้ว่า การสร้างหลักประกันทางสังคมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่ ที่รัฐต้องกำหนดให้กับคนในประเทศของตน และในมาตรา 25 (1) กล่าวถึงสิทธิในการ ได้รับการดูแลในเรื่องมาตรฐานการครองชีพขั้นพื้นฐานที่เพียงพอต่อความเป็นอยู่ และการมีหลักประกันที่เป็นบริการทางสังคมเข้ามาให้ความช่วยเหลือยามว่างงาน เจ็บป่วย พิกัด หมาย ภัย วัยชรา หรือ ปราศจากการ ดำรงชีพอื่นในสภาวะแวดล้อมที่นอกเหนือการควบคุมของตน และยังได้ให้ความสำคัญ กับกลุ่มเปราะบาง อย่างมารดาและเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นกัน (Fuller, 1969)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 ข้อ 9 ที่วางหลักไว้ว่า “รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนใน อันที่จะมีสวัสดิการสังคม รวมทั้งการ ประกันสังคม” จากการกำหนดในเรื่องสิทธิของบุคคลที่จะต้องได้รับสวัสดิการสังคมและการประกันสังคม นั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยกำหนดมาตรการทาง กฎหมายอันจะนำไปสู่การสร้างนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับไปสู่ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ในเรื่อง ของความเท่าเทียมกัน ในเวลาต่อมาคณะกรรมการว่าด้วยเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้ออกข้อ ความเห็นทั่วไปที่ 19 ในการกำหนดรายละเอียดเรื่องขององค์ประกอบของสิทธิประกันสังคม โดยองค์ประกอบหลัก จะมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอยู่ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) การมีอยู่ของระบบ ประกันสังคม (Availability) เป็นการมองในเรื่องของโครงสร้างขององค์กร หรือ สถาบันที่รับผิดชอบในการ เข้ามาบริหารจัดการ กำกับดูแล การบริหารจัดการผลประโยชน์ของการประกันสังคม 2) ความสามารถในการจ่ายเงินสมทบและเงินผลประโยชน์ (Affordability) เป็นการพิจารณาในเรื่องของอัตราการเงินสมทบ ของลูกจ้าง การกำหนดมูลเหตุในการที่ประกันสังคมต้องเข้ามาช่วยเหลือผู้ประกันจากเหตุไม่พึงประสงค์ที่ เกิดขึ้น ครอบคลุมถึง ระบบการประกันสุขภาพและการรักษา (Health Care) การเจ็บป่วย (Sickness) ชราภาพ (Old age) ว่างงาน (Unemployment) การได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน (Employment injury) การ สนับสนุนครอบครัวและบุตร (Family and Child Support) การตั้งครรภ์ (Maternity) การพิการ (Disability) การดูแลผู้สูงอายุและผู้ที่อยู่ในสถานะกำพร้า (Survivors and orphans) 3) ความพอเพียง ในเรื่องอัตรา การจ่ายผลประโยชน์ให้กับผู้ประกันตนว่าเพียงพอต่อการเป็นเงินช่วยเหลือ และสอดคล้องกับมาตรฐานการ ดำรงชีวิต และ 4) การเข้าถึงได้ (Accessibility) ในการสร้างกฎเกณฑ์ มาตรการทางกฎหมายที่ครอบคลุมกับ

ทุกกลุ่มคน ไม่ว่าจะเป็น แรงงานในระบบ แรงงานนอกระบบ หรือผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระ โดยต้องมีความชัดเจนของการกำหนดขอบเขตในการคุ้มครองของบุคคลแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน การกำหนดเกณฑ์ในการเข้าเป็นผู้ประกันตนประกอบกับความสามารถในการจ่ายเงินสมทบ และการส่งเสริมให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นผ่านการเจรจาต่อรองทางสังคม (Committee on Economic, Social, and Cultural Rights, 2008)

พัฒนาการของสิทธิในเรื่องประกันสังคม ได้มีการจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างกฎหมายภายในของประเทศ องค์การแรงงานระหว่างประเทศได้กำหนดในเรื่องของการสร้างความยืดหยุ่น และกลยุทธในเรื่องการวางระบบประกันสังคมให้สอดคล้องกับความเป็นจริงให้กับรัฐสมาชิกต่างๆ ดังที่ปรากฏในข้อเสนอแนะในการคุ้มครองทางสังคม (ค.ศ. 2012) Social Protection Floors Recommendation 2010 (No.202) ภายใต้ข้อเสนอแนะนี้ได้มีการกำหนดกลยุทธ์ในการวางรูปแบบของการประกันสังคมให้กับรัฐต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ กลยุทธ์แนวราบกับกลยุทธ์แนวตั้ง (Horizontal and Vertical Strategy) (ILO, 2012)

1) กลยุทธ์แนวราบ เป็นการวางหลักเกณฑ์ในเรื่องของการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานในเรื่องของการรักษาทางการแพทย์ การประกันรายได้ขั้นต่ำ โดยกำหนดเป็นกฎเกณฑ์หรือมาตรการที่ออกโดยฝ่ายบริหาร

2) กลยุทธ์แนวตั้ง เกิดจากแนวความคิดที่ว่ากลไกของการประกันสังคมไม่ควรจะมีเพียงอัตราเดียว และใช้กับทุกกลุ่มคน ดังนั้น การปรับฐานเพดานในการจ่ายเงินสมทบจึงเป็นหนึ่งในเรื่อง ที่ควรนำมาพิจารณาในการสร้างมาตรการคุ้มครองให้กับกลุ่มคนที่มีรายได้ไม่เท่ากัน

นอกจากนั้น การสร้างมาตรการทางกฎหมายภายในประเทศต้องครอบคลุมทั้งสิ้น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงสุขภาพที่จำเป็น รวมถึงกรณีของการตั้งครรภ์ (Access to essential health care ,including maternity care) 2) การประกันรายได้สำหรับเด็กในการเข้าถึงโภชนาการ การศึกษา การดูแลในเรื่องที่จำเป็นต่อการเข้าถึง สินค้าและบริการ (Basic income security for children) 3) การประกันรายได้สำหรับบุคคลที่อยู่ในงานและมีรายได้ที่ไม่เพียงพอ ในกรณีของการเจ็บป่วย การว่างงาน การตั้งครรภ์ และผู้พิการ (Basic income security for persons inactive age who are unable to earn sufficient income in cases of sickness ,unemployment ,maternity and disability) และ 4) การประกันรายได้สำหรับผู้สูงอายุ (Basic income security for Older persons) (ILO, 2012)

สิทธิในการประกันสังคม เป็นหนึ่งในเรื่องของสิทธิในการสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชนภายในรัฐ โดยเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง ที่ควรได้รับการส่งเสริม และการพัฒนาเพื่อสร้างทุนมนุษย์ที่มีความเข้มแข็งและเป็นการขับเคลื่อนของกลไกในเรื่องการประกันสิทธิของแรงงานด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการลดความเหลื่อมล้ำและขจัดปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน

ในค.ศ. 2015 องค์การสหประชาชาติได้เผยแพร่เอกสารเพื่อการสร้างสันติภาพ และความเจริญรุ่งเรืองให้กับสิ่งมีชีวิตบนโลกใบนี้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เนื้อหาของเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่าง

ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs) กำหนดกลุ่มเป้าหมายทั้ง 17 ประการบรรลุผลภายใน ค.ศ. 2030 ในการสร้างความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนกันของทุกประเทศทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นการตระหนักถึงเป้าหมายในการขจัดความยากจน การสร้างกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อยกระดับการศึกษา สุขภาพ ความไม่เท่าเทียมกัน และกระตุ้นให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ และขณะเดียวกันเป็นการต่อสู้กับปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติทั้งป่าไม้และมหาสมุทรร่วมกัน (United Nations, 2021) เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ได้มีการกำหนดเป้าหมายในการยกระดับของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความเท่าเทียมกัน และขจัดความเหลื่อมล้ำ ไว้ในเป้าหมายข้อที่ 1 การขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ และในเป้าหมายย่อยที่ 1.3 ในเรื่องของการดำเนินการมาตรการคุ้มครองทางสังคมในระดับประเทศให้เกิดความเหมาะสม ซึ่งครอบคลุมถึงการนำเอาฐานการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Floor) เข้ามาใช้กับประชาชนทุกกลุ่มรวมถึงกลุ่มเปราะบาง โดยตั้งเป้าหมายของการบรรลุผลไว้ใน พ.ศ. 2473 นอกจากนี้ การคุ้มครองทางสังคมยังสอดคล้องกับเป้าหมายข้อ 8 เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง การจ้างงานที่มีคุณค่า และการมีงานทำที่เหมาะสมกับทุกคน ในส่วนของรายละเอียดตัวชี้วัดเป้าหมายนี้ ได้กำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิของแรงงาน และส่งเสริมให้เกิดสถานะของการทำงานที่ปลอดภัยสำหรับแรงงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การได้รับค่าตอบแทนที่มีคุณค่า ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใคร มีเพศอะไร หรือมีสถานะทางร่างกายบกพร่องหรือไม่ก็ตาม หากเป็นการทำงานชนิดเดียวกัน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองอย่างทรงคุณค่าไม่แตกต่างกัน และเป้าหมายข้อที่ 10 การลดความไม่เสมอภาคทั้งภายในและระหว่างประเทศ โดยครอบคลุมถึงการจัดตั้งสวัสดิการสังคมจากภาครัฐในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเปราะบางและที่ต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ นอกจากนี้ ในเป้าหมายย่อยที่ 10.3 ยังมุ่งเน้นในเรื่องของการสร้างหลักประกันถึงโอกาสที่เท่าเทียมกันและลดความไม่เสมอภาคในเรื่องของผลลัพธ์ การขจัดกฎหมาย แนวทางที่เป็นการเลือกปฏิบัติ และส่งเสริมให้มีการออกกฎหมาย สร้างมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม

การออกมาตรการทางกฎหมายในเรื่องของการคุ้มครองทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งของกลไกและแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายในการบรรลุผลสำเร็จไว้ใน พ.ศ. 2573 ดังนั้น การยกระดับและการพัฒนามาตรการทางกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทางสังคมที่ครอบคลุมกับประชาชนในทุกกลุ่มจึงมีความสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นได้

บทสรุป

การบรรลุเป้าหมายในเรื่องของการขจัดความยากจน การลดความเหลื่อมล้ำ การสร้างงานที่มีคุณค่าเพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ ต้องอาศัยปัจจัยในเรื่องการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสม ลดช่องว่างในเรื่องรายได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การสนับสนุน

ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมผ่านการเจรจาทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ชอบธรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อย่างยั่งยืน จึงมีความสำคัญในการก่อให้เกิดประสิทธิภาพและสร้างความชอบธรรมที่จะทำให้กฎเกณฑ์นั้นได้รับการยอมรับในระดับสากล

การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นมาตรการในด้านการป้องกันและควบคุม กล่าวคือ การส่งเสริมการจ้างงาน การสร้างกลไกในการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย พร้อมกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการรวมกลุ่มโดยสันติ เพื่อนำไปสู่การเจรจาต่อรองและการหาทางออกภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มาตรการทางด้านการกำกับดูแล การประกันรายได้ การวางระบบช่องทางในการออมเงินในช่วงของการทำงาน และนำเงินออกมาใช้เพื่อเยียวยาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ การฝึกอบรมทางวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริม ระบบของการประกันสุขภาพที่เหมาะสมเป็นธรรม รวมถึงมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยา การกำหนดอัตราค่าชดเชยที่เหมาะสมเมื่อมีการเลิกจ้างเกิดขึ้น หรือ เงินเยียวยาในการดำรงชีวิตเมื่อมีการลดเวลาในการจ้างงาน หากการวางกรอบของกฎหมายได้กำหนดกลไกของการสร้างพื้นที่ของการเจรจาทางสังคม การสร้างกฎเกณฑ์ของกฎหมาย บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกกลุ่ม ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการสร้างทุนมนุษย์ที่เข้มแข็งและขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

วราคม ทีสุกะ. (2527). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2564). *เศรษฐกิจไทยปี 2563 และแนวโน้มปี 2564*. วันที่ค้นข้อมูล 2 มีนาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://www.krungsri.com/th/research/macroeconomic/weekly/weekly-210105>

ภาษาอังกฤษ

Committee on economic, social, and cultural rights, General Comment no.19 The right to social security, E/C.12/GC/19 (4 February 2008) Retrieved March 5, 2022, from <https://digitallibrary.un.org/record/618890>

Craig, J., & Lynk, M. (ed). (2006). *Globalization and the future of labor law*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dean, H. (2015). *Social rights and human welfare*. London: Routledge.

Freeman, M. (2017). *Human Rights*. Cambridge: Polity.

Fuller, L. L. (1969). *The Morality of Law*. London: Yale University Press

International Covenant on Economic, Social, and Cultural Rights 1966.

- International Labor Organization (ILO). (2012). *Social security for all (Building social protection floors and comprehensive social security systems)*. Retrieved March 31, 2021, from https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@soc_sec/document/publication/wcms_secsoc_34188.pdf
- International Labor Organization (ILO). (2020). *Social protection responses to the COVID-19 crisis: Country responses in Asia and the Pacific*. Retrieved March 31, 2021, from https://www.ilo.org/asia/publications/WCMS_753550/lang--en/index.htm
- OECD. (2020). *Social dialogue and the future of work*. Retrieved February 1, 2021, from <https://www.theglobaldeal.com/resources/Thematic-Brief-Social-Dialogue-and-the-FoW.pdf>
- United Nations. (2020). *Report on social impact assessment of COVID-19 in Thailand*. Retrieved June 1, 2022, from <https://www.unicef.org/thailand/reports/social-impact-assessment-covid-19-thailand>
- United Nations. (2021). *The Sustainable Development Goals Report 2021*. Retrieved May 31, 2022, from <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2021.pdf>
- Universal Declaration of Human Rights 1948.